

Сокал К.
магістрантка II курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – викл. Гулик С.В.

ДО ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЗАКАРПАТТЯ

Закарпаття – один із наймальовничіших куточків України. Унікальність ландшафту, сприятливий клімат, багатство історичних та культурних пам'яток, національна самобутність мешканців різних етносів роблять регіон привабливим для туристів. Рекреаційно-туристичні ресурси області можуть задовольнити попит усіх груп населення незалежно від віку, стану здоров'я, уподобань. У Закарпатті можна оздоровитися, відпочити на гірськолижних та інших курортах, зайнятися екстремальними видами спорту, відвідати найрізноманітніші фестивалі, музеї, побачити замки, палаци, дерев'яні церкви, побувати в біосферних заповідниках, заказниках тощо. Також у регіоні передбачені ресурси для людей з обмеженими фізичними можливостями. Сфера рекреації та туризму є провідною для розвитку економіки області.

Дослідження щодо вивчення та аналізу природно-рекреаційних ресурсів Закарпаття були здійснені М. Долішнім, В. Мацолою, Г. Ємцем, В. Мікловдою. У ряді їх праць була подана також класифікація рекреаційних ресурсів. Проблеми експлуатаційних запасів мінеральних вод Закарпаття досліджував М. Лобода. М. Мироненко та І. Твердохлебов вивчали основні ознаки рекреаційних територій. Вивчення санаторно-курортних зон, виділення їх в основні групи здійснено у працях В. Кравціва та В. Євдокименка.

Об'єкт дослідження: туристично-рекреаційні ресурси як фактор розвитку регіону. **Предмет дослідження:** особливості туристично-рекреаційних ресурсів Закарпаття. **Мета дослідження:** проаналізувати туристично-рекреаційні ресурси Закарпаття та визначити потенційні можливості їх використання для розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону.

Закарпаття володіє багатим туристичним потенціалом. Область визнана найбільш перспективною рекреаційною зоною (здравницею) Європи. У регіоні здійснюють цілорічне (позасезонне) обслуговування туристів. Закарпаття знаходиться на стику 5-ти країн, в області є стародавні замки, велика кількість старовинних церковних соборів і храмів (християнських і іудейських), близько 60% території області покрито красивими лісами і горами, у тому числі й альпійськими

луками (полонинами). Тут розташовані унікальні заповідники «Стужиця», «Карпатський біосферний заповідник», «Синевир». На Закарпатті працюють санаторії, пансіони, бази й табори відпочинку, є велика кількість мінеральних джерел.

За роки незалежності в області розроблено та створено тематичні туристичні маршрути, а саме: «Закарпатський туристичний шлях» (концепція пішохідних еко-туристичних шляхів загальною протяжністю близько 380 км), «Закарпатський туристичний гастрономічний шлях» (представляє кулінарну майстерність та смакову гаму дев'яти національних кухонь народів, що проживають в Закарпатті), «Закарпатський туристичний винний шлях» (представляє традиції закарпатського домашнього виноградарства та виноробства), військовий шлях «Карпатська Україна» (приурочений до 70-річчя проголошення Карпатської України), військовий туристичний маршрут «Лінія Арпада», туристичний маршрут «Гуцульськими стежками», турмаршрути «Мінеральний Шлях», «Закарпатський соляний шлях», тематичні маршрути – «Солодкий шлях», «Медовий шлях», «Шляхами карпатських опришків», «Замки Закарпаття», «Палаци Закарпаття», «Дерев'яні храми Закарпаття», «Древні кам'яні храми Закарпаття», «Монастирі Закарпаття». На сьогодні в області розроблено біля 110 туристичних маршрутів.

Закарпаття – край, перспективний для здійснення різних видів туризму. Тут успішно та ефективно можна реалізовувати астрономічний, археологічний, велосипедний, винний, водний, гастрономічний, гірськолижний, дитячий, діловий, екологічний, екскурсійний, кінний, культурно-пізнавальний, мілітарі, молодіжний, медичний, ностальгічний, пішохідний, пригодницький, релігійний, сільський зелений, спелеологічний, спортивний, фестивальний туризм, а також створені умови для задоволення туристичних потреб осіб з обмеженими можливостями. Цей спектр надзвичайно широкий і охоплює найрізноманітніші сфери.

Сьогодні сезонний потенціал туристичного бренду Карпати в контексті розвитку туристичної галузі в країнах Центрально-Східної Європи складає близько 10 мільйонів чоловік [8]. Під час рекламних турів регіоном працівники туристичних організацій відзначають, що найбільше туристів приваблює різноманіття етносів в регіоні, гастрономія, геотуристичні маршрути та фестивальний рух.

Сьогоднішній турист надає перевагу відпочинку у місцях з незабрудненим навколишнім середовищем, а також шукає можливостей для активного відпочинку, культурного збагачення та самоосвіти. Закарпаття пропонує саме такі види відпочинку. Регіон має

незабруднене навколишнє середовище, чисте повітря, ріки, гори, сільські місцевості, де збережено національні традиції, музеї, церкви та інші архітектурні пам'ятки. У Закарпатті також багатий фольклор і традиції. Такі риси притаманні не багатьом іншим регіонам світу. Проте під час подорожей мальовничими куточками Закарпаття туристи можуть зіткнутися з низкою труднощів.

Люди, які вперше приїхали в регіон, звертаючись до туроператора чи турагенції, розчаровуються, тому що жодна фірма не пропонує повного спектра послуг для відпочинку. Майже всі туристичні фірми працюють тільки на виїзних туристів, тобто для українських туристів, які бажають відпочити за кордоном. Тому на допомогу туристам приходять самі власники закладів відпочинку. Вони випускають путівники, брошурки та рекламні проспекти з туризму в регіоні. Проте цих заходів недостатньо, оскільки не існує єдиного джерела, яке містило б інформацію не лише про інфраструктурні, а й туристично-рекреаційні ресурси.

Закарпаття володіє потужним комплексом туристично-рекреаційних ресурсів. У регіоні є сприятливий клімат, унікальні ландшафти, численні види рослин і тварин, цілющі мінеральні води, грязі, солоні озера. Природою створені численні водоспади. Найвідомішим озером, найбільшим в Українських Карпатах, є Синевир («Морське око»). Закарпаття багате на природні біосферні заповідники, національні природні парки (Ужанський, «Синевир», «Зачарований Край»), заповідні урочища, заказники, пам'ятки природи. У Карпатському біосферному заповіднику розташований унікальний заповідний масив «Долина нарцисів». Це унікальний ботанічний об'єкт. У період масового цвітіння (друга – початок третьої декади травня) «Долина» вкривається майже суцільним білим килимом квітучих нарцисів. *Закарпаття, без перебільшення, – край замків, палаців, храмів і церков. В області знаходяться будівлі і руїни дванадцятьох середньовічних замків (Ужгородський і Мукачівський нині є музеями), численні дерев'яні церкви, а також собори синагоги, костели. У Закарпатті споруджено багато унікальних та оригінальних пам'ятників, серед яких Ужгородський маяк, пам'ятники ліхтарнику, листоноші, тверезості. У регіоні є проходять різноманітні фестивалі (понад 160 на рік), які репрезентують кухню, культуру і звичаї представників національних меншин, популяризують різні види мистецтва тощо. У Закарпатті розвинута мережа санаторіїв, здравниць, дитячих оздоровчих закладів, гірськолижних комплексів завдяки наявності відповідних природно-географічних ресурсів. Особливої популярності набувають СПА-комплекси («Трембіта»), еко-курорти («Ізкі»), пансіонати, які надають*

комплекси найрізноманітніших послуг (від оздоровлення і лікування до катання на конях, лижах, джип-сафарі та екскурсій).

Наявність туристично-рекреаційних ресурсів сприяє розвитку у регіоні різноманітних видів туризму (повітряний і підводний – екстремальний, військовий, алкогольний, лижний, історичний, релігійний, фестивальний, весільний тощо). На теперішній час в області розроблено близько 110 туристичних маршрутів.

Туристично-рекреаційна сфера є провідною у структурі економіки Закарпаття. Проте ця сфера потребує удосконалення і відповідних капіталовкладень.

Перспективним для розвитку Закарпаття є також створення нових та удосконалення вже існуючих туристичних маршрутів, адже у сьгоднішніх суспільно-політичних умовах акцент у туристично-рекреаційній сфері перенесено саме на Карпатський регіон.

Реалізація наведених пріоритетів створить необхідні умови для подальшого цілеспрямованого розвитку туристичної індустрії загалом та туристично-рекреаційних ресурсів зокрема.

Список використаних джерел

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : методологія та методика аналізу, термінологія, районування / Бейдик О. О. – К. : ВПЦ "Київ. ун-т", 2001. – 395 с.
2. Боднар Л. Р. Напрями залучення інвестицій у розвиток туристично-рекреаційного комплексу Карпатського регіону [Електронний ресурс] // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2009. – Вип. 30. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/bodnar.htm
3. Волошин В. Аналіз сучасного стану туристично-рекреаційного бізнесу на Закарпатті [Електронний ресурс] / Волошин В. В. // Науковий вісник УжНУ. – 2009. – Серія «Економіка». – Випуск 28. – С.13-16. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/voloshyn2.htm
4. Габчак Н. Курортно-рекреаційні зони Закарпаття: обґрунтування сутності та складових формування [Електронний ресурс] / Наталя Габчак // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2008. – Вип.24. – С.54-58. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/gabchak2.htm
5. Гоблик В. В. Формування кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі (на прикладі Закарпатської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук : 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» [Електронний ресурс] / В. В. Гоблик. – Ужгород, 2009. – Режим доступу : http://tourlib.net/aref_tourism/goblyk.htm
6. Горин Г. Характеристика рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону України [Електронний ресурс] / Горин Г. В. // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 4 (14). – С. 125-131. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/goryn.htm
7. Дутчак С. Дві сторони впливу розвитку туристичної індустрії на збереження етнічної самобутності Карпатських гір [Електронний ресурс] / Дутчак С. В. // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Екологічні та соціально-економічні аспекти збереження етнокультурної та історичної спадщини Карпат». – Рахів, 2005р. – С. 56-61. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/dutchak.htm

8. Киртич Л. Курортно-рекреаційне зонування Закарпаття [Електронний ресурс] / Киртич Л. П., Лемко І. С., Гайсак М. О. // Матеріали Міжнародного конгресу «Проблеми інформатизації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні: перспективи культурного та економічного розвитку». – Трускавець. – 2000. – 275 с. – С.206-209. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/kyrtych.htm
9. Любіцева О. О. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник / Любіцева О. О., Панкова Є. В., Стафічук В. І. – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.